

<https://doi.org/10.62837/2025.7.502>

NƏRMIN CAHANGIROVA
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru
AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu
Azərbaycan-Asiya ədəbi əlaqələri şöbəsi, aparıcı elmi işçi
nermincahangirova83@gmail.com
Orcid:0000-0002-5523-431X

QO MOJO POEZİYASI YENİ ŞEİR KONTEKSTİNDƏ

Xülasə:

XX əsr çin ədəbiyyatının formalaşmasında mühüm rolunu oynayan, ona yenilikçi ruh qatan şəxsiyyətlərdən olan Qo Mojo müasir çin ədəbiyyatında ən az Lu Sin qədər yüksək dəyərləndirilən sənətkarlardandır. Müxtəlif sahələri yaradıcılığında birləşdirən şair dünyəvi ədəbiyyatında Guo Moruo adı ilə tanınsa da əsl adı Guo Kaizhendir. Şair və yazıçı olaraq çoxlu şeirlər, hekayələr, teatr pyesləri yazan Qo Mojo həyatının ən önəmli məqamlarını qeydə aldığı avtobiografik romanlara da imza atmışdır. Tərcümələri, tarix və arxeologiya sahəsində apardığı tədqiqatları, çoxsahəli yaradıcılığı ilə diqqət cəlb edən Qo Mojo tərcüməçilik də etmiş, bədii və elmi fəaliyyətini paralel olaraq davam etdirmişdir. Qo Mojonun poetik yaradıcılığı qəhrəmanlıq ruhu, romantik pafosu, xalqın gücünə inamı, nəcib inqilabi ideallara can atması ilə diqqəti cəlb edii. Dövlət xadimi kimi Çinin ictimai həyatında mühüm yer tutan, yüksək elmi hazırlığa və geniş spektrli yaradıcılığa malik Qo Mojo müasir Çin ədəbiyyatına, xüsusən poeziyasına yön verənlərdən olmuşdur.

Açar sözlər: Qo Mojo, şair, müasir Çin ədəbiyyatı, inqilabi ədəbiyyat

Narmin Jahangirova

Go Mojo Poetry in the Context of New Poetry

Summary: Guo Moruo, who played a crucial role in shaping 20th-century Chinese literature and infused it with an innovative spirit, is regarded as one of the most prominent figures of modern Chinese literature, on a par with Lu Xun. Although he became known worldwide under the name Guo Moruo, his real name was Guo Kaizhen. As a poet and writer, he produced numerous poems, short stories, and plays, as well as autobiographical novels that captured the most significant moments of his life. Distinguished for his translations and his scholarly research in history and archaeology, Guo Moruo embodied a multidisciplinary creativity, pursuing his artistic and scientific endeavors in parallel. His poetic work stood out for its heroic spirit, romantic pathos, faith in the strength of the people, and its aspiration toward noble revolutionary ideals. Beyond literature, Guo Moruo was also an influential statesman with a strong academic background and remarkable versatility, establishing himself as one of the leading figures of modern Chinese literature, particularly in the field of poetry.

Keywords: Guo Moruo, poet, modern Chinese literature, revolutionary literature

Нармин Джахангирова

Поэзия Го Моджо В Контексте Новой Поэзии

Аннотация: *Го Моджо, сыгравший важную роль в формировании китайской литературы XX века и привнесший в нее новаторский дух, является одним из самых почитаемых художников современной китайской литературы, по крайней мере, таким же, как Лу Синь. Хотя поэт, сочетавший в своем творчестве различные направления, известен в мировой литературе под именем Го Можо, его настоящее имя — Го Кайчжэнь. Го Моджо, написавший множество стихов, рассказов и пьес как поэт и писатель, также написал автобиографические романы, в которых запечатлел самые важные моменты своей жизни. Го Моджо, привлекая внимание своими переводами, исследованиями в области истории и археологии и междисциплинарным творчеством, также работал переводчиком и параллельно продолжал свою художественную и научную деятельность. Поэтическое творчество Го Моджо привлекало внимание своим героическим духом, романтическим пафосом, верой в силу народа и стремлением к благородным революционным идеалам. Будучи государственным деятелем, Го Моджо занимал важное место в общественной жизни Китая, обладал глубокими научными познаниями и широким творческим диапазоном, являясь одним из лидеров современной китайской литературы, особенно поэзии.*

Ключевые слова: **Го Моджо, поэт, современная китайская литература, революционная литература**

Giriş

Çin ədəbiyyatının modernləşməsində müstəsna rolunu oynayan, poeziyasını yeni səviyyəyə qaldıran Qo Mojo 1892-ci noyabrın 16-da Cənubi Çinin Leşan əyalətində anadan olmuş, maddi olaraq yaxşı təchiz olunmuş ailədə uşaqlığını keçirmişdir. Anası yaxşı təhsil almısa da, ona Tanq dövrünə aid şeirlər öyrədirdi. Qo Mojo 6 yaşından xüsusi məktəbdə təhsil almağa və burada klassik Çin kitablarını öyrənməklə yanaşı, o dövr təhsil sistemi üçün yeni olan riyaziyyatı və bir çox müasir fənləri öyrənməyə başlayır, hətta ilk şeirini də məktəbdə yazır. Paralel olaraq Çin ədəbiyyat tarixi ilə də maraqlanan gənc 1912-ci ildə orta təhsilini bitirir. Bu illərdə Çinin savadlı gəncləri arasında müasir elmlərə böyük maraq yaranır, çünki XIX əsrin sonunda avropalı elm adamlarının kitabları –A.Smit, C.S.Millin əsərləri tərcümə olunaraq Çində yayılmağa başlamışdı. Bu əsərlərin gətirdiyi yeni ideyalar Çin feodal ideologiyasına qarşı mübarizədə mühüm rol oynamışdı. Gənclər arasında təbiət elmlərinə artan maraq Qo Mojoya da təsir edir və o tibbə meyl edir. “Müasir təhsilini Çinin inkişafın kömək edəcəyinə inandığı üçün tibb təhsili almaq məqsədilə 21 yaşında Yaponiyanın Kyushu imperator universitetinə gedir. 1915-ci ilin mayında

Yaponiyanın Çin torpaq bütünlüyünü təhdid etdiyi 21 tələbi zorla qəbul etdirməyə çalışanda təhsilini yarıda qoyaraq dostları ilə ölkəsinə geri qayıdır”(1, 146). Ölkəsində baş verən hərəc-mərəclik, inqilab cüvətiləri onun geri dönməsinə səbəb olur, tibbin insanları sağaldacağına hər nə qədər inansa da, cəmiyyətin sağlması üçün, düşüncənin dəyişməsi üçün tibbin gücünün yetməyəcəyini də anlayır.

Qo Mojonun ədəbiyyata gəlişi

Qo Mojo tibb təhsili olsa da heç zaman bu sahə ilə maraqlanmamış, ədəbiyyat onun fikrini və düşüncələrini hər zaman daha çox məşğul etmiş, ədəbi düşüncəsini formalaşdıran ən vacib məqam isə Valter Skottun romanları olmuşdur. Yaponiyada təhsil aldığı illərdə də çoxlu xarici ədəbiyyatı, o cümlədən Höte, Tolstoy, Uitmen, Spinoza, Taqor kimi Qərb və Asiya müəlliflərini maraqla oxuyur, bu həvəs onun gələcək fəaliyyətini müəyyənləşdirməsinə səbəb olur. Bu mərhələdə Taqorun yaradıcılığı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir, onun “Sahildə”, “Uşağın dühası” kimi şeirləri Mojoda o qədər böyük təəssürat yaradır ki, ilk şeirlərini onun tərzdə yazmağa çalışır, Taqorun “danışq dilini ədəbiyyata gətirmə biçimi” onu daha da cəsrətləndirir. Mojo Taqorun bəzi əsərlərini ingilis dilindən çincəyə çevirir, lakin nəşrinə nail ola bilmir. Qələmini epik janrdə sınayan Qo Mojo tələbə ikən ilk novellasını- “İzlər” adlandırdığı əsərini yazır, şahidi olduğu bir sevgi əhvalatını qələmə alsada, hekayə çap üçün qəbul edilmir və müəllif əsərini yandırır. Yazmaqdan usanmayan Qo Mojonun çap olunan ilk əsəri isə “Çoban şikayətləri”, “Çoban mahnıları” adlandırdığı silsilə şeirlər olur. Mojo onları Pekinə göndərir və orada “Yeni çin” jurnalında dərc etdirir. Həyat dolu, ürəyi vətən sevgisi ilə çırpınan bir gəncin hisslərinin ifadə edildiyi bu şeirlər əsl bədii nümunə sayılmasada Qo Mojonun içində dolub daşan duyğuların ifadəsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bir yazıçı və şair kimi Qo Mojonun formalaşması Çindəki azadlıq hərəkatı ilə birbaşa bağlıdır. Bu, Rusiya fəhlə sinfinin ən böyük tarixi qələbəsini - Böyük Oktyabr inqilabını qazandığı, fəhlə sinfinin Çində tarixi mübarizə meydanına çıxdığı, Çin Kommunist Partiyasının yarandığı, kütləvi inqilabın zəfər qazandığı vaxt idi. Qo Mojonun ilk şeirləri 1919-cu ildə ədəbi inqilablar dövründə Şanxaydakı “Süeden” adlı jurnalda çap olunur və dövrlə əlaqəli olaraq inqilabi xarakter daşıyır. Bu mübariz ruhlu şeirlər Çin gəncliyinin qəlbində alov qığılcımları oyadır. 1921-ci ildə isə Tokio Universitetindən olan dostları ilə birlikdə Şanxayda “Yaradıcılıq” adlı ədəbi birlik yaradır və eyni adlı jurnalın nəşrinə nail olur. “Yaradıcılıq” birliyinin üzvləri jurnal səhifələrində həm öz əsərlərini, həm də tərcümə əsərləri yayımlayaraq xalqı, xüsusən də gəncləri imperiyalizmə qarşı mübarizəyə ruhlandırır. Bu birliyin ideya rəhbəri Qo Mojo olsa da, ətrafında xeyli sayda gənc şair və yazıçılar, dramaturqlar da toplanmışdı: Tyan Xan, Çen Fenu, Yu Dafu və d. Bu gənclər yeni ədəbiyyat yaratmaq üçün feodal ənənələrinin qalıqlarına, köhnə ictimai-sosial adətlərə qarşı ciddi mübarizə aparırdı.

Yenilikçi meyllər -“İlahələr”toplusu

Həm Qo Mojonun yaradıcılığında, həmçinin modern Çin ədəbiyyatında müstəsna yer tutan, ədəbi istiqamətdə yeni cığır açan "İlahələr" şeir toplusu isə 1921-ci ilin avqustunda nəşr olunur. Xalq dilində yazdığı cəsur, ahəngdar və

romantik ab-havalı şeirləri ilə Qo Mojo “yeni şeir”in təməlini qoymuş olur. Bu nümunələrdə həm klassik şeir ənənəsi, həm də qərbin sərbəstliyi birləşdirilmiş və maraqlı nümunələr ərsəyə gəlmişdir. Qo Mojo şair ruhu ilə xalqını formalaşdırmağa, feodal idarəsinə qarşı dik dayanmağa səsləyir və mübarizəyə ruhlandırır. Topluda şairin ön sözü və 1916-1921-ci illər arasında yazdığı 54 şeiri yer almışdır. Şeirlər inqilablardan təsirlənən, gələcəyi sorğulayan gəncin təxəyyül məhsulu kimi olduqca diqqətəlayiqdir. Keçmişdən qopmaq ideyası isə əksər şeirlərin ana xəttini təşkil edir. Əsərin əvvəlində müəllif girişdən sonra öz məqsədlərindən də bəhs edir.

Mən proletaram. Yalnız bədənim

Mənim mülkümdür, ona sahibəm.

Mənim olan yalnız budur.

Mən indi “İlahələr”i yaratmışam. (2, 17)

Qo Mojonun ilk şeirləri köhnə, tutqun dünyanın qüvvələrinin hökmranlığına qarşı cəsarətli inqilabi etiraz ifadə etməsinə baxmayaraq, müəyyən mücərrədlikdən, konkret məqsədyönlülüynün olmamasından əziyyət çəkir. Bunun səbəbini, təbii ki, şairin o dövr dünyagörüşünün yetərinə yetkin olmaması, ictimai inkişafın qanunauyğunluqları, inqilab və onun hərəkətverici qüvvələri haqqında hələ dəqiq təsəvvürə malik olmaması ilə əlaqələndirmək olar. Bu, təbii ki, Qo Mojonun poetik əsərlərinin ideoloji tərəfinə, bəzən abstraktlıq, natamamlıq, qeyri-müəyyənlik izləri daşıyan personajların və poetik obrazların təsvirinə təsir etməyə bilməzdi. “İlahələr” toplusu Quo Mojonun Uitmenin poeziyasına olan həvəsini əks etdirirdi. Bu topludakı bir çox şeirlərdə böyük Amerika şairinin təsirinə izləri aydın hiss olunur. “Qo Mojonun yaradıcılıq fəaliyyəti lap əvvəldən öz vətəninə, xalq inqilabı, milli və sosial azadlıq işinə xidmətə həsr olunmuşdu. Böyük xalqın layiqli nümayəndəsi olan Qo Mojo mübariz şair kimi çoxşaxəli istedadını köhnə cəmiyyətin qara qüvvələrinə qarşı mübarizəyə, yeni həyatın qurulmasına sərf etmişdir” (2, 25).

“İlahələr” toplusunda yer alan şeirlər Qo Mojonun Çin poeziyasındakı novatorluğundan xəbər verirdi: o, cəsarətlə çin versifikasiyasının köhnə poetik formasından imtina edib, canlı, xalq üçün başa düşülən danışq dilindən istifadə edərək, yeni sərbəst şeiri təbliğ etməyə başladı. Folklor motivlərinə müraciət edən Qo Mojonun xalqın zülmə və şərə qarşı etirazını, xalq xarakterlərinin və hisslərinin poeziya və qüdrətini, sosial nikbinliyi ifadə edən xalq nağıl və rəvayətlərinin əsl mənasını və gücünü ortaya qoyur. Qo Mojonun poetik yaradıcılığı qəhrəmanlıq ruhu, romantik pafosu, xalqın gücünə inamı, nəcib inqilabi ideallara can atması ilə diqqəti cəlb edirdi. Onun poeziyasının bu xüsusiyyətləri, şübhəsiz ki, böyük ictimai əhəmiyyət kəsb edirdi, insanların öz haqq işinin zəfərinə inamını gücləndirirdi. Qo Mojo poetik üslubuna xas olan böyük lirizmlə cəmiyyətin və insanın həyatını təkcə yazıçının gözü qarşısında gördüyü kimi deyil, həm də inqilabi romantizm şairinin təxəyyülünün cəzb etdiyi kimi təsvir etməyə çalışırdı. “İlahələr” toplusu köhnəni rədd edib yenini qurmaq ruhunu, irəliyə hərəkət etmənin, 4 may inqilabı zamanı irəliləmənin necə bir hiss olduğunu ifadə edir, ani keçidlərlə sərbəst şeirin üstünlüklərini təcəssüm etdirir. “İlahələr” toplusunun ən mühüm hissələrindən biri Qo Mojonun 1921-ci ildə yazdığı ilk mənzum pyesi olan “İlahələrin dirçəlişi”dir.

Olduqca təlatümlü dövrdən bəhs edən bu əsərdə bütün xalqın arzusunu əks etdirən yeni dünyanın yaradılmasından bəhs edilir. Romantizm, panteizm, fəlsəfi lirika və sosial idealların sintez şəklində işləndiyi şeirlər Çin ədəbiyyatında yeni şeir hərəkatının manifesti sayılır...

Birinci ilahə:

*Gedib yeni bir işığın parlaqlığını yaradacağam,
Bu divarın dibində yenidən Tanrı ola bilmərəm.*

İkinci ilahə:

*Gedib yeni istilik yaradacağam
Sənin yaratdığın işığın parlaqlığını qəbul etməiyəm. (4)*

Bu misralarda yeni, daha müasir və xoşbəxt bir dünya xəyalı açıq şəkildə ifadə edilir. Qo Mojo bu əsərlə təbiətə panteist yanaşmanı, insanın kosmosla vəhdətini və xalqın azadlıq idealını bədii şəkildə ifadə etmişdir. Ümumiyyətlə, Qo Mojonun bədii yaradıcılığında, fəlsəfi dünyagörüşündə panteist baxışlar mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Şair bir sıra əsərlərində mənəvi prinsipi təbiətlə eyniləşdirir, ətrafdakı reallığı ruhun təzahürü, şairin özünü aşkar etməsi, daxili mənəvi dünyasının ifadəsi hesab edir. təbiət canlı, ilahi güc daşıyan varlıq. Tanrı ayrıca fəvqəltəbii varlıq deyil, bütün kainatın özü kimi təqdim olunur . Şairin mistisizmi ilə Çjuanzi fəlsəfəsinə, daha sonra isə Spinozanın, Taqorun və Hötenin panteist meyllərinə məftun olması da bundan irəli gəlir.

Sevirəm Hollandiyalı Spinonozanı

Çünki sevirəm onun panteistliyini

Kəsdiyi linzalarla dolanışığını sevirəm. (1, 165)

Şairin “Üç panteist” əsərindən aydın görünür ki, panteist meyllərə malik olduğundan bu şəxsiyyətləri xüsusilə sevir və dəyərləndirir. Bununla belə, qeyd etməmək olmaz ki, Qo Mojo inqilabi bir romantik kimi canlı təbiətin və ətrafdakıların təsvirinə müraciət edərək həyatda bir sıra gözəl hadisələri kəşf edir. Şairin nəzərində bütün dünya, ətrafdakı bütün təbiət fasiləsiz dağılma, fasiləsiz yaradılış, fasiləsiz qüvvələr zərurəti prosesindədir.

Qo Mojo yeni Çin mədəniyyətinin ordusuna qoşulan ilk Çin yazıçılarından biri kimi ölkəsində baş verən bütün siyasi hərəkatlarda, reformasiyalarda yaxından iştirak etmiş, ölkəsinin inkişafına səbəb ola biləcək heç bir addımdan çəkinməmişdir. Gənc şair 1924 - 1927-ci illər inqilabının, 1937 - 1945-ci illər milli-azadlıq antiyapon müharibəsinin, yapon hərbcilərinin Çində məğlubiyyətindən sonra Kuomintang diktaturasına qarşı xalq inqilabi mübarizəsinin də fəal iştirakçılarından olmuşdur. “Yaradıcılıq” ədəbi birliyinin bir çox nümayəndələri də bu mübarizələrdə yaxından iştirak etmişdir. Lakin sərkərdələr, korrupsioner siyasətçilər və işğalçı əcnəbilər tərəfindən sürətlə yeyilən Çini romantik poeziya xilas edə bilməzdi. Qo 1923-cü ildə “Ədəbiyyatımızın Yeni Hərəkatı”nda “Biz fırtına kimi fəryad etmək istəyirik, vulkan kimi püskürmək istəyirik, bütün mövcud çirkinliyi kökündən məhv etmək və

yandırmaq istəyirik” kimi mübariz şüarlar səsləndirirdi. 1924-cü ildə marksist ədəbiyyatı oxumağa və tərcümələr etməyə başlayır, marksist təfəkkürlə fəaliyyətini davam etdirir. Məqalələrindən birində onlara lazım olan ədəbiyyatın formalaşmaqda olduğunu, formaca realist, məzmunca sosialist əsərlərin yaradılmasının əhəmiyyətini xüsusi olaraq vurğulayır. İnkilab illərində fəaliyyətinə görə təqib edilməyə başlayır və 1927-ci ildə Kommunist Nanchang üsyanında iştirak edir və uğursuzluqdan sonra Yaponiyaya qaçır. Orada 10 il qalıb Çinin qədim tarixini və arxeologiyasını öyrənir, avtobioqrafik və tarixi hekayələr yazır, sonradan onları “Səhradan qayıdış” kitabında toplayır. 1937-ci ildə yapon istialçılara qarşı azadlıq müharibəsi başladıqda Qo Mojo gizlicə Çinə gəlir və xalqın azadlığı və xilasını üçün müharibəyə qoşulur. Bu müddətdə yazıçılar birliyinin başçısı və bir neçə jurnalın redaktoru kimi fəaliyyət göstərir. Lirik və dramatik növün paralel istifadəsi Qo Mojonun əksər əsərlərinin seçilən xüsusiyyətidir. Bu baxımdan 1942-ci ildə yazdığı “Qu yuan” faciəsi ilə şair yad təsirlərlə mübarizə aparmaq üçün xalqın birliyinin əhəmiyyətini, cəhalətin qaranlığından qurtulmanın vacibliyini vurğulamaqla Çinlilərin azadlığı uğrunda mübarizəsinin labüdlüyünü dilə gətirmişdir. Ənənəvi dram əsərlərindən fərqli olaraq Qo Mojonun əsərə əlavə etdiyi lirik şeirlər və musiqili hissələr pyesin özünəməxsusluğu, nəticədə isə əsərin təsir gücünü artırmışdır. “Bu lirik şeirlər və mahnılar əsərlərdə ab-havanı gücləndirməklə yanaşı, personajların şəxsiyyətlərini vurğulamaqla, əsərin mövzularını inkişaf etdirməklə yanaşı, həm də süjeti ayrılmaz bütün olaraq birləşdirir” (3, 196).

Nəticə

Müasir Çin ədəbiyyatının, xüsusən də yeni şeirin banilərindən biri kimi ədəbiyyat tarixində mühüm yer tutur. Qo Mojo Çin ədəbiyyatında yalnız bir şair kimi deyil, həm də düşüncə adamı, milli-mədəni dirçəlişin rəmzi kimi qəbul edilir. O, XX əsr Çin poeziyasını Qərb ədəbiyyatı ilə üzvi əlaqələndirmiş, romantik və panteist baxışlarla yeni bədii-estetik istiqamət yaratmışdır. Şeirlərində milli azadlıq, sosial yenilənmə və insanın daxili azadlığı kimi mövzular güclü şəkildə ifadə olunurdu. Klassik Çin poeziyasından uzaqlaşaraq sərbəst ritm və simvolizmə üstünlük verməsi yaradıcılığının özünəməxsusluğunu təmin edir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Sözman A.H. Modern Çin edebiyatının öyküsü, NotaBene yayınları, 2019
2. Макова С. ПОЭТИЧЕСКОЕ ТВОРЧЕСТВО ГО МО-ЖО, 1961
3. Chunya L. Eski çağlardan günümüze Çin edebiyatı , kaynak yayınları, 2020
4. https://chinese-poetry.ru/poems.php?action=show&poem_id=695 Го
Можо (1892-1978)

Rəyçi: f.e.d.Bəsirə Əzizəli